

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
НАУКОВО-ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том X

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1962

10746

57

НЗ4

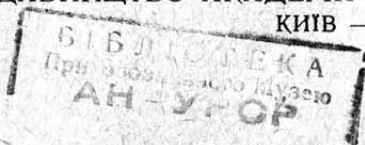
АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
НАУКОВО-ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том X

16726

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1962

МАТЕРИАЛИ К ИЗУЧЕНИЮ
ВИДОВОГО СОСТАВА СОСАЛЬЩИКОВ И ЛЕНТОЧНЫХ
ЧЕРВЕЙ ВОДНОБОЛОТНЫХ ПТИЦ ВЕРХНЕГО
ТЕЧЕНИЯ ДНЕСТРА

М. И. Сергиенко

Резюме

Исследовано 65 водноболотных птиц, относящихся к семи отрядам. Зараженными паразитическими червями оказалось 54 птицы (83%), из них 44 — ленточными червями, сосальщиками — 23 (42,5%).

Определено 12 видов сосальщиков: *Leucochloridiomorpha constantiae*, *Echinochasmus beleocephalus*, *Echinostoma stantschinskii*, *Cattatropis* sp., *Tylodelphys clavata*, *Diplostomum commutatum*, *Diplostomum* sp., *Cotylurus erraticus*, *C. pileatus*, *C. cornutus*, *Prosthogonimus ovatus*, *Typhlocoelum cucumirinum*; три последних вида вызывают болезни у домашних птиц. Определено шесть видов ленточных червей: *Diorchis inflata*, *Diploposthae laevis*, *Paricterotaenia porosa*, *Anomotaenia stentorea*, *Aploporaksis filum*, *Hymenolepis megalops*; последний вид, паразитируя на домашней птице, вызывает при сильной инвазии тяжелое заболевание птиц.

ЗООЛОГІЯ

ДО ВИВЧЕННЯ ПОШИРЕННЯ І БІОЛОГІЇ
ВУЗЬКОТІЛИХ ЗЛАТОК РОДУ *AGRILUS* CURTIS В УРСР

І. К. Загайкевич

Вузькотілі златки роду *Agrilus* Curt. — небезпечні масові шкідники багатьох деревних і чагарникових рослин. Значення вузькотілих златок зумовлене тим, що з групи стовбурних (вторинних) шкідників вони при певних умовах першими нападають на стовбури і гілки ослаблених, ще життєздатних дерев і чагарників. Проте їх видовий склад, поширення, біологія та шкідливість на Україні були ще не вивчені. Наявні літературні дані застарілі і в багатьох випадках помилкові.

Ми зібрали матеріали про златок роду *Agrilus* і провели ряд спостережень над їх біологією в ряді пунктів Вінницької, Волинської, Закарпатської, Київської, Кримської, Львівської, Ровенської, Станіславської, Херсонської, Хмельницької, Чернівецької областей. Крім цього, ми опрацювали фонди Науково-природознавчого музею АН УРСР і матеріали, які зібрали А. В. Алексеев, С. І. Медведєв, В. М. Лазорко, В. М. Логвиненко, В. М. Ермоленко, В. Г. Долін. Автор висловлює щире подяку всім названим вище особам за надані ними матеріали.

Agrilus hyperici Steuz. (*A. elatus* Mèq., *A. modestulus* Sem.) — златка вузькотіла звиробійна. Виявлена в областях: Вінницькій (Верхівка, кол. Могилівського повіту), Закарпатській (окол. Ужгорода, Берегового, Виноградова), Київській (окол. Києва), Кримській (Алушта, Загірське), Донецькій (Хомутовський степ, Будьоннівського району), Тернопільській (окол. с. Городок, Заліщицького району), Черкаській (Канівський біозаповідник, окол. с. Яблунів, Канівського району). Літ жуків спостерігався з кінця травня до серпня. Личинки розвиваються в стеблах лікарської рослини звиробій звичайний. Зустрічається переважно на сухих і теплих біотопах (ксеротермічні горби, схили з добре збереженою рослинністю).

Agrilus constantini Obenb. (*A. tamarinae* Step.) — златка вузькотіла караганова. Виявлена в областях: Запорізькій (окол. м. Запоріжжя), Кіровоградській (дендропарк «Веселі Боковеньки»),

Долинського району), Миколаївській (Братське лісництво, Миколаївського району, Трикрати, Вознесенського району), Донецькій (Велико-Анадольське лісництво, Ольгинського району), Харківській (Красноград). Літ жуків спостерігався з 23 травня до 30 червня. Личинки розвиваються в гілках і стовбурцях деяких кущів з родини метеликових — карагани деревовидної, карагани кущової й чингіля. Цей маловідомий вид златки, описаний Я. Обенбергером у 1927 р. на основі екземплярів, зібраних Ф. К. Лук'яновичем на Харківщині, є близьким до західноєвропейського *Agrilus elegans* Muls. (*A. cistii* Bris.).

Agrilus antiquus Muls. (*A. curtii* Obenb.) — златка вузькотіла дрокова. Виявлена в областях: Житомирській (окол. м. Житомира), Закарпатській (окол. Ужгорода, Берегового), Луганській (збори К. В. Арнольді), Львівській (окол. Львова, селища Івана Франка, с. Кривчиці, Новояричівського району), Станіславській (Касова гора, Бурштинського району), Сумській (Очкине, Зноб-Новгородського району), Тернопільській (Вовчків, Заліщицького району), Херсонській (Буркути, Голопристанського району). Літ жуків починається наприкінці травня і триває до кінця другої декади серпня. Жуки гризуть з країв листки дрочу. Личинки розвиваються на стовбурцях дрочу красильного і, можливо, зіноваті. Зустрічається переважно на сухих і теплих узгір'ях. Ж. Круль (1877) і М. Ломницький (1903) неправильно визначали цей вид як *A. cinctus* Oliv.

Agrilus subauratus Gebl. (*A. coryli* Ratz., *A. auripennis* Cast. et Sog.) — златка вузькотіла золотиста. Виявлена в областях: Київській (окол. Києва), Львівській (окол. Львова, селища Івана Франка, Нового Яричева, Кривчиці, Новояричівського району), Харківській (Михайлівський степ), Чернігівській (Добрянський район). А. В. Алексеев (1959) наводить вид з Криму. Жуки літають з кінця травня до кінця першої декади липня. Личинки розвиваються в гілках і вершинах верб, осик, тополь, ліщин. Дерева осики, пошкоджені личинками цієї златки, уражаються раком чорним (збудник гриб *Hypoxylon holwayi* Ell.) (Гречкін, 1951).

Agrilus coeruleus Rossi (*A. cyanescens* Ratz.) — златка вузькотіла жимолостева. Виявлена в областях: Закарпатській (Ясиня, Свидовець, урочище «Діана», Рахівського району, окол. Ужгорода), Київській (окол. Києва — старі дані Н. Черкунова, 1889), Львівській (Радловичі, Самбірського району, Чаплі, Старосамбірського району, — старі дані М. Новицького, 1858; урочище «Голоско» біля Львова, Лисиничі, Новояричівського району, Новосілка, Глинянського району), Станіславській (біля гірського потоку Женець, Яремчанського району), Тернопільській (урочище «Деренівка» біля с. Городок, Заліщицького району, х. Гаї, Великоборківського району). Я. Обенбергер (1935) наводить вид для колишньої Херсонської губернії. Літ жуків розвивається з 4 червня до 20 серпня. Личинки розвиваються під корою гілок і стовбурів жимолості, віддаючи перевагу жимолості чорній.

Agrilus integerrimus Ratz. (*A. cupreus* Redtb., *A. sulcicollis*

Dej.) — златка вузькотіла вовчих ягід. Виявлена в областях: Закарпатській (Рахівський район), Львівській (урочище «Голоско» біля Львова, Кривчиці, Новояричівського району, урочище «Помірки» біля Трускавця, Гребенів, Сколівського району, Івано-Франківський район), Станіславській (окол. Ворохти, Микуличина, урочище «Завоєля», Яремчанського району), Тернопільській (Кутківці біля Тернополя — старі дані М. Рибінського, 1903). Літ жуків спостерігався з 20 травня до 15 серпня. Жуки додатково живляться на листках вовчих ягід (*Daphne mezereum*), пошкоджуючи до 5% листової поверхні. Личинки розвиваються в серцевині стовбурців вовчих ягід.

Agrilus pseudocyanus Kiesw. (*A. delphinensis* Ab., *A. aeneicornis* Schurr.) — златка вузькотіла вербова. Виявлена в областях: Закарпатській (окол. с. Королеве, Виноградівського району), Луганській (окол. с. Нижньо-Тепле, Верхньо-Теплівського району). Літ жуків відзначений з 1 червня до 9 липня. Рідкісний маловідомий вид. Личинки розвиваються на вербах, що ростуть по берегах рік Сіверського Дінця, Тиси тощо.

Agrilus roberti Chev. (*A. linearis* Pauc.) — златка вузькотіла Роберта. Виявлена в областях: Волинській (Звіро-Котівське лісництво, Теремнівського району), Дніпропетровській (окол. Дніпропетровська), Закарпатській (окол. Ужгорода, Малі Геївці, Ужгородського району, Берегове, Мужієве, Берегівського району, урочище «Кузи», Рахівського району), Київській (окол. Києва), Кримській (Перевальне), Львівській (урочище «Голоско», окол. Львова, Оброшине, Липники, Пустомитівського району, Чорнушовичі, Кривчиці, Новояричівського району, Івано-Франківський район, урочище «Ляховичі», Жидачівського району), Тернопільській (окол. Тернополя), Херсонській (окол. Херсона, Івано-Рибальча дача, Голопристанського району), Черкаській (Мліїв, Городищенського району, Канівський біозаповідник). Жуки літають з травня до початку серпня (6.V—2.VIII), додатково живляться на листках осики і тополі. Личинки розвиваються під корою молодих тополь, осик і верб. Дані про заселення дуба (Тер-Минасян, 1955; Фасулати, 1958) помилкові.

Agrilus betuleti Ratz. (*A. tristis* Fugn.) — златка вузькотіла березова. Виявлена в областях: Закарпатській (окол. Ужгорода, Уклін, Полянське лісництво, Свалявського району), Київській (окол. Києва), Львівській (окол. Нового Яричева), Ровенській (Дубровицьке лісництво, Дубровицького району), Станіславській (окол. с. Завій, Калуського району), Черкаській (Канівський біозаповідник). Літ жуків спостерігався з 21 травня до 12 липня. Жуки додатково живляться листками молодих берез. Личинки розвиваються на стовбурцях берези.

Agrilus convexicollis Redtb. (*A. brevitarsis* Erich. in litt.) — златка вузькотіла ясенова. Виявлена в областях: Житомирській (Борщів, Радомишльського району), Закарпатській (Малі Геївці, Ужгородського району, окол. Менчула Квасівського, Рахівського району), Кримській (окол. Севастополя), Луганській (окол. м. Бі-

ловодська), Львівській (окол. с. Шегині, Мостиського району, на зрубі, 1 екз. Т. Трелля), Полтавській (окол. Полтави), Донецькій (крейдяні відслонення біля с. Пришиб, Слов'янського району). Маловідомий вид. Літ жуків спостерігався з 29 травня до 27 липня. Личинки розвиваються на листяних породах. У Чехії відзначено розвиток златки на ясені, а в Болгарії — на липі. Можливо, цього виду стосується повідомлення С. Федорова (1950) про пошкодження *Agrilus* sp. гілок і стовбурів ясеня в парку Железноводського курорту.

Agrilus roscidus K i e s w. (*A. schevyreivi* S t a r k) — златка вузькотіла крушинова. Виявлена в областях: Кіровоградській (Завалля, Гайворонського району), Кримській (окол. Севастополя, Алушта, Бельбек, Кікенейз), Донецькій (Ярова, Краснолиманського району). Літ жуків спостерігався з кінця травня до перших днів липня (22.V—1.VII). Маловідомий шкідник деяких розоцвітих (груша, мигдаль, персик, яблуня, глід, слива, вишня), на стовбурах і гілках яких розвиваються личинки. За даними А. В. Алексеева (1957), личинки розвиваються на жостері проносному, який в умовах Волгоградської області пошкоджується златкою вузькотілою крушиною і вусачами (*Menesia bipunctata* Z o u b k. і *Rhopalopus* sp.).

Agrilus guerini L a s. et V o i s. — златка вузькотіла гострокрила. Виявлена в областях: Кримській (1 екз. з старих зборів), Львівській (окол. с. Радванці, Радехівського району), Полтавській (с. Нижні Млини, Полтавського району), Тернопільській (урочище «Глибочок», 20.VI, на зрубаних стовбурах тополі, М. Рибінський), Харківській (Вовчанський район). Рідкісний маловідомий вид. Літ жуків відзначений у другій половині червня і в липні. Личинки розвиваються на вербах і тополях. Як шкідник, златка зареєстрована І. В. Тропіним (1962), який спостерігав її масове розмноження на вербах в заплавах лісах Волги.

Agrilus ater L. (*A. sexguttatus* H g b s t., *A. biguttatus* R o s s i) — златка вузькотіла чорна. Виявлена в областях: Київській (Київ), Львівській (Львів), Полтавській (Полтава), Станіславській (Коломия), Сумській (Красно-Тростянецький лісгосп), Харківській. Маловідомий вид. Літ жуків спостерігався з 2 червня до 17 липня. Личинки розвиваються на стовбурах осики, різних видів тополі та деревовидних верб. На Україні пошкоджує тополі в містах і населених пунктах. Ходи личинок на стовбурах тополь ми спостерігали часто. Жуки зустрічаються рідко. Дані (Тер-Минасян, 1955) про заселення златкою інжиру (*Ficus*) помилкові.

Agrilus biguttatus F. (*A. pannonicus* P i l l. et M e t t.) — златка вузькотіла дволямиста. Виявлена в областях: Вінницькій (Журавлівське лісництво, Тульчинського району, Крижопільський лісгосп), Волинській (Жабче, Сенкевичівського району), Закарпатській (Радванське лісництво, Ужгородського району, Шаланківське лісництво, Виноградівського району), Київській (окол. Києва), Кримській (окол. Алушти, Кримський заповідник), Луганській (Провалля), Львівській (окол. Львова, Сокаля, Трускавця,

Івано-Франківський район, Оброшине, Липники, Пустомитівського району, Чаплі, Радловичі), Одеській (Піщанське лісництво, Савранського району, Ананьївське лісництво, того ж району), Станіславській (окол. Станіслава), Тернопільській (окол. Тернополя, Ягільниця, Чортківського району), Чернівецькій (Клішківське лісництво, Хотинського району), Черкаській (Канівський біозаповідник, Мехедівка, Дравівського району). Літ жуків відзначений з 3 травня до 2 серпня, вивідні екземпляри — з 25 квітня. Найбільше жуків спостерігалося в першій половині червня. Генерація дворічна. Шкідник дуба. Личинки прокладають поперечні хвилясті петлеподібні ходи в лубі комлевої частини стовбурів дубів. Перетворення на лялечки звичайно відбувається в товщі кори. Заселяє на вигляд здорові, ще життєздатні дерева й свіжі пні. Ще І. Я. Шевирьов (1906) відзначав цю златку як шкідника дуба на півночі Одещини.

Agrilus sinuatus O l i v. (*A. chryseis* C u r t., *A. chryseus* D e j.) — златка вузькотіла грушова. Виявлена в областях: Вінницькій (Качанівка), Київській (Київ), Львівській (Чаплі, Радловичі — старі показання М. Новицького, 1858), Миколаївській (окол. Володимирівської агролісомеліоративної станції, Казанківського району), Станіславській (Станіслав), Харківській (дані А. Ріхтера, 1948), Хмельницькій (Кам'янець-Подільський), Черкаській (Мліїв, Городищенського району). Літ жуків відзначений з 21 травня до 1 липня. Личинки розвиваються на стовбурах деяких розоцвітих: груші, яблуні, березі, видах глоду, мушмулі. На Україні маловідомий вид, небезпечний стовбурний шкідник. Цю златку іноді помилково визначали як *Agrilus mendax* M a n n h.

Agrilus viridis L. (*A. capreae* C h e v r., *A. serraticornis* S c o p., *A. filiformis* H b s t., *A. viridipennis* C a s t. et G o r y, *A. basurmanovae* S t e p.) — златка вузькотіла зелена. Виявлена в областях: Вінницькій (Журавлівське лісництво), Волинській (селище Ківерці, того ж району, Звіро-Котівське лісництво), Закарпатській (Менчул Квасівський, Рахівського району, Дусинське лісництво, Свалявського району, Нижні Ворота, Воловецького району, окол. с. Покуття, Мукачівського району), Київській (окол. Києва, селище Ірпінь, Києво-Святошинського району), Кіровоградській («Чорний ліс», Знамянського району), Кримській (Чатир-Даг), Луганській (Станично-Луганський район, Провалля, Свердловського району, Нижньо-Тепле, Верхньо-Теплівського району), Львівській (окол. Львова, Радехова, Кривчиці, Новосілка, Глинянського району, Оброшине, урочище «Ляховичі», Жидачівського району, «Помірки» біля Трускавця, Добрянці, Перемишлянського району, Которини, Жидачівського району, Івано-Франківський район), Ровенській (Дубровицьке лісництво), Станіславській (Завій, Калуського району, Гута, Солотвинського району, Ангелів, Перегінського району), Сумській (Стара Гута, Середино-Будського району), Тернопільській (урочище «Тулин», окол. Тернополя, Кременця), Херсонській (Івано-Рибальська дача), Хмельницькій (Струзьке лісництво, Новоушицького району), Черкаській (Яблунів, Канівський біозапо-

відник, Мехедівка, Драбівського району), Чернівецькій (Сокирянське лісництво, того ж району, Клішковецьке лісництво, Хотинського району). Літ жуків спостерігався з другої половини травня до кінця другої декади серпня. Жуки гризуть з країв листки листяних порід. Самка відкладає яйця купками по кілька штук на кору стовбурів, покриваючи кладку рідиною, яка утворює ковпачок. Личинки прокладають ходи під корою бука, граба, кленів, верб, тополь, осики, вільхи, берези. Зимуює доросла личинка в ляльковій «колисочці» в деревині заболоні. Генерація однорічна. На Україні зелена вузькотіла златка відзначена як небезпечний шкідник граба (Загайкевич, 1957) і кленів (Басурманова, 1958).

Agrilus chrysoderes Ab. (*A. obtusus* Ab.) — златка вузькотіла шипшинова. Виявлена в областях: Вінницькій (Журавлівське лісництво), Дніпропетровській (окол. Дніпропетровська, радгосп «Зелений Яр», Щорсівський розсадник), Закарпатській (Мужієве, окол. Ужгорода, Берегове), Запорізькій (радгосп «Кам'янка-Дніпровська»), Кримській (Кримський заповідник, окол. Севастополя, Алушти, Рибаче і т. д.), Кіровоградській (Завалля, Гайворонського району), Львівській (Брюховичі біля Львова), Полтавській (окол. Полтави), Донецькій (окол. Святогорська, Краснолиманського району), Станіславській (окол. Коломиї), Сумській, Тернопільській (окол. м. Заліщики, Бедриківці, Добровляни, Колодрібка, Заліщицького району, Вільховець, Мельнице-Подільського району, Скала-Подільська), Харківській (окол. селища Сахновщина, того ж району), Черкаській (Канівський біозаповідник). Літ жуків починається в другій половині травня (в Криму — з 13.V) або на початку червня і триває до кінця липня. Личинки розвиваються в стеблах смородини, агрусу, ожини, малини та різних видів шипшини. Небезпечний шкідник чорної смородини в степових і лісостепових районах України, а в південному Криму — троянд (*Rosa damascena* Mill., *Rosa gallica* L.).

Agrilus macroderus Ab. (*A. fuscosericeus* Dan.) — златка вузькотіла абрикосова. Виявлена в областях: Дніпропетровській, Кримській (Керч, окол. Сімферополя, Альма), Луганській (Деркуль, Станично-Луганського району), Одеській (окол. селища Кодима, того ж району), Донецькій (окол. Маріуполя), Тернопільській (Дзвенигород, Мельнице-Подільського району, Колодрібка, Заліщицького району), Херсонській (показання Я. Обенбергера, 1935). Літ жуків спостерігався з 6 червня до 24 липня. Личинки розвиваються на абрикосах, вишнях, сливах. В Болгарії златка відзначена на культурних розах (Obenberger, 1935). Дані А. Г. Ільїнського (1948) про заселення шелюги і карагани жовтої помилкові.

Agrilus lineola Redtb. (*A. shamyl* Obenb.) — златка вузькотіла вербова. Виявлена в областях: Закарпатській (Берегове), Запорізькій (окол. Бердянська), Київській (окол. Києва), Харківській (Зміїв), Херсонській (Буркути, Голопристанського району), Черкаській (Канівський біозаповідник). Маловідомий вид. Літ жуків спостерігався з 26 травня до 3 липня. Личинки розвиваються на

різних видах верби. Дані М. Е. Тер-Минасян (1955) про заселення інших листяних порід помилкові. Небезпечний шкідник верб в заплавах. Д. В. Померанцев (1949), наводячи цю златку як шкідника верб, невірно називає її *A. sulcicollis* Lac.

Agrilus aurichalceus Redtb. (*A. acutangulus* Théry) — златка вузькотіла кушова. Виявлена в областях: Вінницькій (Журавлівка), Волинській (Звіро-Котівське лісництво), Житомирській (окол. Житомира, Борщів, Радомишльського району), Закарпатській (окол. Виноградова), Київській (окол. Києва, Романівка, Києво-Святошинського району, Теремки), Кіровоградській («Чорний ліс»), Львівській (Білогорща біля Львова, Которини, урочище «Ляховичі», Жидачівського району), Станіславській (окол. Станіслава), Сумській (Литовське лісництво, Охтирського району), Тернопільській (урочище «Тулин»), Харківській (Мурафа, Краснокутського району, Зміїв), Херсонській (урочище «Царино» біля Цюрюпинська, Буркути, Солонозерна лісова дача). Літ жуків спостерігався з 1 червня до 28 липня. Личинки розвиваються на кушових вербах. А. Ріхтер (1948) помилково називає цю златку «малиновою».

Agrilus sericans Kiesw. (*A. cuprescens* Cast. et Gory) — златка вузькотіла мідяна. Виявлена в областях: Запорізькій (окол. Бердянська), Кримській (Жуків), Луганській (Провалля, Свердловського району), Донецькій (Велико-Анадоль, Ольгинського району), Херсонській (окол. Херсона, Чорноморський заповідник, Асканійський степ). Літ жуків спостерігався з 19 червня до 18 серпня, а також у вересні (можливо, осіння факультативна генерація). Личинки розвиваються на сивому, солончаковому та холідному полинах.

Agrilus albogularis Gory (*A. artemisiae* Bris., *A. fossifrons* St.) — златка вузькотіла полинова. Виявлена в Херсонській області (урочище «Царино», Буркути). Я. Обенбергер (1935) наводить вид для Закарпатської, а А. В. Алексеев (1959) для Луганської і Донецької областей. Літ жуків спостерігався з 28 травня до 23 червня. Личинки розвиваються на полині польовому.

Agrilus zigzag Mats. (*A. rossicus* Obenb.) — златка вузькотіла зигзаг. Виявлена в областях: Полтавській (Нижні Млини, Полтавського району), Донецькій (окол. с. Ярова, Краснолиманського району). Г. Якобсон (1912) наводить вид для Криму. Літ жуків спостерігався з 1 червня до 17 липня. Личинки розвиваються на полині високому.

Agrilus sulcicollis Lac. et Bois. (*A. cyaneus* Rossi, *A. elongatus* Hbst., *A. tenuis* Ratz., *A. viridis* Cast. et Gory) — златка вузькотіла видовжена. Виявлена в областях: Вінницькій (Журавлівське лісництво), Волинській (окол. селища Ківерці), Житомирській (окол. Новоград-Волинського), Закарпатській (окол. Ужгорода), Київській (окол. Києва), Кіровоградській (окол. Знам'янки, Веселі Боковеньки, Долинського району), Львівській (окол. Львова, Дрогобича, Чорнушовичі, урочище «Ляховичі»), Ровенській (Дубровицьке лісництво, того ж району), Стані-

славській (окол. Станіслава, Коломиї, заповідник «Княздвір»), Тернопільській (урочище «Деренівка», окол. с. Гнізничка, Великоборківського району). Літ жуків спостерігався з другої половини травня до липня. Личинки розвиваються на стовбурах дуба. Помилково вказаний Д. Померанцевим (1949) як шкідник верби. У довіднику «Вредители леса» (Тер-Минасян, 1955) цей вид наведений двічі (як *Agrilus elongatus* Hrbst. і *A. cyaneus* Rossi).

Agrilus auricollis Kiesw. — златка вузькотіла в'язова. Виявлена в Кіровоградській області («Чорний ліс», 2 екз., колекція М. І. Фурсова в Зоологічному музеї Московського держуніверситету). Рідкісний вид. За літературними даними (Алексеев, 1959), личинки розвиваються на в'язах, липах, дубах.

Agrilus laticornis Illig. (*A. laticollis* Kiesw.) — златка вузькотіла широковуса. Виявлена в областях: Закарпатській (окол. Ужгорода, Малі Геївці), Кримській (дані А. Ріхтера, 1948), Львівській (Оброшине, Лисиничі, Новояричівського району), Станіславській (окол. Станіслава), Тернопільській (Кутківці — М. Рибінський), Харківській (дані А. Ріхтера, 1948). Літ жуків спостерігався з 11 червня до 13 серпня. М. Рибінський (1903) вказує, що зловив жука в Кутківцях біля Тернополя 2 вересня. Личинки розвиваються на дубах та липах. Маловідомий вид на Україні.

Agrilus angustulus Illig. (*A. olivaceus* Gyll.) — златка вузькотіла вершинна. Виявлена в областях: Вінницькій (Журавлівське лісництво), Закарпатській (окол. Ужгорода), Київській (окол. Києва), Кримській (Агармиш, Таушан-Базар), Луганській (Провальський степ, Свердловського району), Львівській (окол. Львова, с. Великий Любін, Городоцького району, м. Великі Мости, Забузького району, Чорнушовичі, Новояричівського району, Поториця, Чаплі, Радловичі, урочище «Ляховичі»), Тернопільській (окол. Бучача, Скали-Подільської, Кутківці, Дзвенигород, урочище «Убіжова» біля Добровлян, Заліщицького району), Харківській (Зміїв), Черкаській (Келеберда, Гельмязівського району). Літ жуків починається в другій декаді травня і триває до кінця липня. Личинки розвиваються на дубах, а також на буках і каштанах істівних.

Agrilus obscuricollis Kiesw. (*A. savalae* Stark) — златка вузькотіла темногруда. Виявлена в областях: Вінницькій (Журавлівське лісництво), Закарпатській (окол. Ужгорода), Луганській (Провальський степ, Свердловського району), Львівській (окол. селища Івана Франка, с. Великий Любін, урочище «Рясне» біля Львова), Одеській (урочище «Кішеве», Балтського лісгоспу), Станіславській (Шепаровецьке лісництво), Сумській (Михайлівка, Охтирського району), Тернопільській (окол. Бучача, урочище «Убіжова»), Харківській (дані А. Ріхтера, 1948), Черкаській (Канівський біозаповідник, Келеберда). Літ жуків спостерігався з 3 червня до 31 липня. Личинки розвиваються в тонких гілках і верхівках дуба. У довіднику «Вредители леса» (Тер-Минасян, 1955) цей вид наведений двічі: *Agrilus obscuricollis* Kiesw. і *A. savalae* Stark.

Agrilus graminis Cast. et Gory (*A. disparicornis* Bed.) — златка вузькотіла шовковиста. Виявлена в областях: Вінницькій (Журавлівське лісництво), Закарпатській (урочище «Кузи», Рахівського району), Київській (Панфили, Яготинського району), Львівській (окол. с. Биків, Шегині, Мостиського району, збори Т. Треллі), Одеській (Кодима), Тернопільській (окол. с. Зелений Гай, Заліщицького району), Черкаській (Яблунів, Канівського р-ну). Літ жуків спостерігався з 22 червня до 12 липня. Личинки розвиваються на дубах. Маловідомий вид.

Agrilus hastulifer Ratz. (*A. barbatus* Ab.) — златка вузькотіла зубчаста. Виявлена в областях: Вінницькій (Журавлівське лісництво), Кримській (окол. Севастополя, Старий Крим, Агармиш), Львівській (Кривчиці — дані М. Ломницького; Шегині, Селисько, кол. Медиківського району — збори Т. Треллі). А. Ріхтер (1948) наводить вид також для сходу УРСР і Краснодарського краю. Літ жуків спостерігався з 16 травня до 6 липня. Личинки розвиваються на дубах і, можливо, на грабах. На Україні, за винятком Криму, рідкісний вид. Є. В. Зверозомб-Зубовський (1914) описав цю златку як шкідника дуба на Київщині й Поділлі.

Agrilus olivicolor Kiesw. (*A. olivaceus* Ratz.) — златка вузькотіла грабова. Виявлена в областях: Вінницькій (Вапнярка), Житомирській (Борщів), Закарпатській (окол. Ужгорода), Кіровоградській («Чорний ліс», Нерубаївське лісництво), Кримській (Кримський заповідник), Львівській (окол. Львова, Поториця, Сокальського району, Нижне Синьовидне, Сколівського району, Оброшине, Чорнушовичі, Новосілка, Глинянського району), Одеській (Піщанське лісництво, Савранського р-ну), Станіславській (Вільховець, Городенківського району), Тернопільській (Варваринці, Кутківці, Лисичники, Заліщицького району, окол. Бучача, Трійця, Скала-Подільського району), Хмельницькій (урочище «Квиринівка»), Чернівецькій, Черкаській (Канівський біозаповідник, Яблунів). Вид був наведений під знаком запитання з південного сходу УРСР (Ріхтер, 1948). Літ жуків спостерігався з 4 червня до 23 серпня. Личинки розвиваються на грабі й ліщині. Літературні дані (Starý, 1936; Падей, 1956, 1956а, 1957), які відносять грабову вузькотілу златку до небезпечних масових шкідників граба, були основані на помилковому визначенні пошкоджень, які завдає грабу зелена вузькотіла златка (*A. viridis* L.).

Agrilus derasofasciatus Lac. et Bois. (*A. angustulus* Cast. et Gory) — златка вузькотіла виноградна. Виявлена в областях: Закарпатській (окол. Ужгорода, Виногорова, Мужієве), Кримській (окол. Гурзуфа, Бахчисарая, Сонячногірське і т. д.), Одеській (окол. Кілії), Полтавській (дані А. Ріхтера, 1948), Тернопільській (Борщів, Бабинці, Борщівського району). Літ жуків спостерігався з другої половини травня до кінця червня. Личинки розвиваються на стовбурах виноградної лози. Дані про заселення дуба (Фасулати, 1958) помилкові.

ЛИТЕРАТУРА

Алексеев А. В., Определитель златок рода *Agrilus* Curtis (Coleoptera, Buprestidae) Европейской части СССР, в «Сб. работ по экологии и систематике животных», вып. I, изд. Орехово-Зуевского пединститута, М., 1959.

Басурманова О. К., Биологические формы узкотелой златки (*Agrilus viridis* L.), Зоол. журн., XXXVII, вып. 7, 1958.

Гречкин В. П., Очерки по биологии вредителей леса, изд. Московск. об-ва испыт. природы, М., 1951.

Загайкевич И. К., Узкотелые златки — опасные вредители граба на Украине. Булл. научно-технической информации Укр. н.-и. ин-та защиты растений, вып. 3, 1957.

Зверозомб-Зубовский Е. В., Златка *Agrilus hastulifer* Ratzb. Образ жизни и борьба с ней, Труды Киевск. станции по борьбе с вредит. растений, вып. 3, Петроград, 1914.

Ильинский А. И., Определитель яйцекладок, личинок и куколок насекомых, вредных в лесном хозяйстве, М.—Л., 1948.

Падий Н. Н., Массовое размножение грабовой узкотелой златки в лесах УССР и меры борьбы с ней, «Лесное хозяйство», № 9, 1956.

Падий Н. Н., Защита реконструируемых насаждений Винницкой области от вредителей, Научн. труды Укр. с.-х. академии, т. VIII, 1956а.

Падий Н. Н., Причины усыхания грабовых насаждений Винницкой области, Научн. труды Укр. с.-х. академии, т. IX, 1957.

Померанцев Д. В., Вредные насекомые и борьба с ними в лесах и лесных полосах Юго-Востока Европейской части СССР, изд. 2, Гослесбумиздат, М.—Л., 1949.

Рихтер А. А., Сем. Buprestidae — Златки, в кн.: «Определитель насекомых европейской части СССР», ОГИЗ — Сельхозгиз, М.—Л., 1948.

Тер-Минасян М. Е., Сем. Buprestidae — Златки, Вредители леса, Справочник, т. II, Изд-во АН СССР, 1955.

Тропин И. В., Двухвостая узкотелая златка *Agrilus guerini* Boisd. в пойменных лесах Волги, IV экологическ. конференция, К., 1962.

Фасулати К. К., Материалы по энтомофауне дубов Закарпатья, Научн. зап. Ужгородск. ун-та, т. XXXI, 1958.

Федоров С. М., Вредители и болезни древесных насаждений парка Железноводского курорта, Материалы по изуч. Ставропольского края, вып. 2—3, Ставрополь, 1950.

Шевырев И. Я., Урок лесоводства, преподанный жуком, «Лесопромышл. вестник», № 37 и 38, 1906.

Черкунов Н., Список жуков, водящихся в Киеве и его окрестностях, Зап. Киевск. об-ва естествоисп., т. X, 1889.

Якобсон Г. Г., Жуки России и Западной Европы, СПб, 1912.

Król Z., Fauna koleopterologiczna Janowa pod Lwowem, Spr. Kom. fizj., t. 9, 1877.

Łomnicki M., Fauna Lwowa i okolicy, I. Chrząszcze (Coleoptera), cz. II, Spr. Kom. fizj., t. 37, 1903.

Nowicki M., Coleopterologisches über Ostgalizien, Program d. Obergymnaziums in Sambor, 1858.

Obenberger J., Catalogue raisonné des Buprestides de Bulgarie, III, Bulletin des Institutions royales d'histoire naturelle à Sophia, vol. VIII, 1935.

Piatakova V., Beitrag zur Coleopteren-Fauna Podoliens (Gouv.), Entomologischer Anzeiger, Jhr. IX—X, 1929—1930.

Rybiński M., Wykaz chrząszczy zbranych na Podolu galicyjskiem przy szlaku kolejowym Złoczów-Podwołoczyska w latach 1884—1890, Spr. Kom. fizj., t. 42, 1903.

Starý B., Škody polníka *Agrilus olivicolor* v habrových porostech u Bratislavy, Lesnická práce, Ročník XIII, Pisek, 1934.

К ИЗУЧЕНИЮ РАСПРОСТРАНЕНИЯ И БИОЛОГИИ
УЗКОТЕЛЫХ ЗЛАТОК РОДА *AGRILUS* CURT. В УССР

И. К. Загайкевич

Резюме

На Украине выявлено 32 вида узкотелых златок рода *Agrilus*. Указываются важнейшие синонимы, местонахождения видов в пределах областей УССР, кормовые растения личинок и сроки лета жуков узкотелых златок. Автор корректирует некоторые литературные данные о распространении, трофических связях (учитывая развитие личинок) и значении ряда видов *Agrilus* в УССР.

ЗМІСТ

Палеозоологія

П. П. Балабай, До фауни цефаласпід Подільської плити	3
С. І. Пастернак, <i>Chlamys (Aequipecten) Wiśniowski</i> — новий вид з верхньокрейдових відкладів	9
С. П. Коцюбинський, Нові морфологічні ознаки в будові черепашок інocerамів	12
В. І. Гаврилишин, Поширення рядозубих пластинчатозябрових в сеноні Галицько-Волинської западини	16

Ботаніка

К. А. Малиновський, Вологість ґрунту деяких трав'янистих асоціацій субальпійського поясу Карпат	22
В. Г. Колищук, До характеристики типів ялинових і букових лісів Карпат за вологістю ґрунту	33
І. В. Вайнагій, Вплив періодичного проморожування на проростання насіння деяких трав'янистих рослин Карпат	45
Г. Я. Ермаченко, Деякі еколого-біологічні особливості щучника дернистого (<i>Deschampsia caespitosa</i> (L.) P. V.) на Чорногорі	55
В. М. Мельничук, Реліктові місцезнаходження деяких видів листяних мохів у Львівській області	63
К. О. Улична, Мінливість видів роду <i>Dicranum</i> Hedw.	70

Зоологія

В. І. Здун, Дослідження личинкових форм <i>Digenea</i> в молюсках Української РСР і суміжних територій	75
О. П. Кулаківська, Сезонні зміни у представників родини Caryophyllaeidae (Cestoda) в умовах західних областей УРСР	88
М. Н. Тищенко, До вивчення тонкошийого цистицерка <i>Cysticercus tenuicollis</i> у сільськогосподарських тварин західних областей УРСР	94
М. І. Сергієнко, Матеріали до вивчення видового складу присиснів та стьожкових червів водноболотних птахів верхньої течії Дністра	97
І. К. Загайкевич, До вивчення поширення і біології вузькотілих златок роду <i>Agrilus</i> Curtis в УРСР	101
М. І. Черкащенко, Чисельність, добова активність та склад їжі гніздових птахів долини верхньої течії Дністра	112
М. П. Рудишин, Матеріали до вивчення миші жовтогорлої в західних областях УРСР	122
Павло Павлович Балабай	128

СОДЕРЖАНИЕ

Палеозоология

П. П. Балабай, К фауне цефаласпид подольской плиты	3
С. И. Пастернак, <i>Chlamys (Aequipecten) Wiśniowski</i> — новый вид из верхнемеловых отложений	11
С. П. Коцюбинский, Новые морфологические признаки в строении раковин иноцерамов	15
В. И. Гаврылишин, Распространение рядозубых пластинчатожабрых в сеноне Галицко-Волинской впадины	20

Ботаника

К. А. Малиновский, Влажность почв некоторых травянистых ассоциаций субальпийского пояса Карпат	32
В. Г. Колищук, К характеристике типов еловых и буковых лесов Карпат по влажности почвы	44
И. В. Вайнагий, Влияние периодического промораживания на прорастание семян некоторых травянистых растений Карпат	53
Г. Я. Ермаченко, Некоторые эколого-биологические особенности щучки дернистой (<i>Deschampsia caespitosa</i> (L.) P. V.) на Черногоре	62
В. М. Мельничук, Реликтовые местонахождения некоторых видов листовых мхов во Львовской области	69
К. О. Улична, Изменчивость видов рода <i>Dicranum</i> Hedw.	73

Зоология

В. И. Здун, Исследование личиночных форм <i>Digenea</i> в моллюсках Украинской ССР и смежных территорий	87
О. П. Кулаковская, Сезонные изменения у представителей семейства Caryophyllaeidae (Cestoda) в условиях западных областей УССР	93
Н. Н. Тищенко, К изучению тонкошеого цистицерка (<i>Cysticercus tenuicollis</i>) у сельскохозяйственных животных западных областей УССР	96
М. И. Сергиенко, Материалы к изучению видового состава сосальщиков и ленточных червей водноболотных птиц верхнего течения Днестра	100
И. К. Загайкевич, К изучению распространения и биологии узкотелых златок рода <i>Agrilus</i> Curt. в УССР	111
Н. И. Черкащенко, Численность, суточная активность и состав пищи гнездящихся птиц долины верхнего течения Днестра	120
М. П. Рудишин, Материалы к изучению мыши желтогорлой в западных областях УССР	127
Павел Павлович Балабай	128